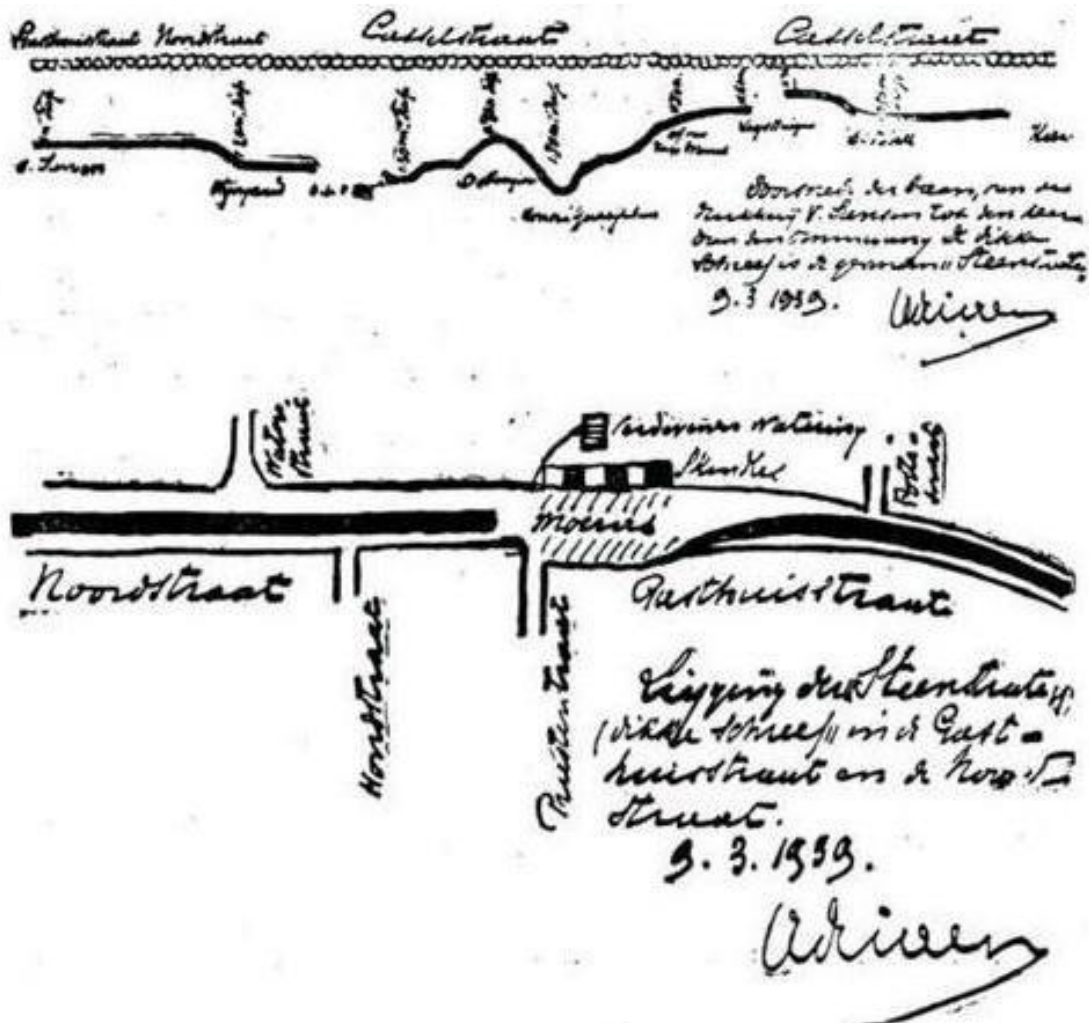

Jaar 100 - Een paar stenen van de heirbaan – G. Vandermarliere -

Op de 2de april 1939 verscheen er in de Poperinghenaar een artikel van de veearts Adriaen waarin hij uitlegde hoe hij de ‘Steenstraat’ in Poperinge gevonden had.

Hij vertelt dat men toen de ondergrondse waterriolering aan het vernieuwen was, en dat zo de straten open lagen.

Tusschen de oude oudheidkundige vondsten, gering in aantal, is het vinden eener oude steenen straat de bijzonderste.

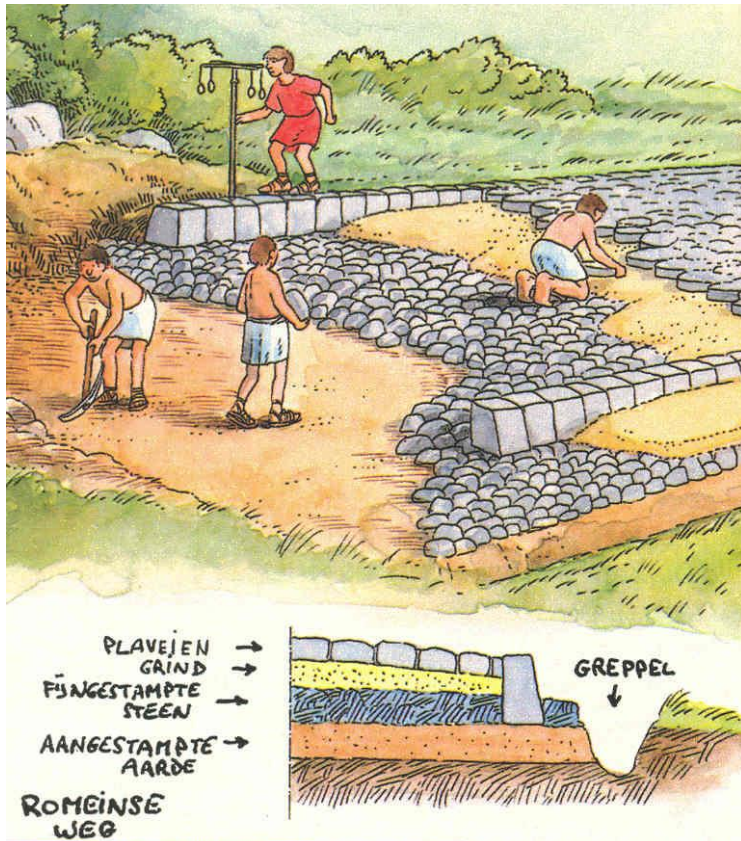
Op eene gemiddelde diepte van een meter onder den grond, met eene breedte van vijf meters en eene dikte van twintig centimetes loopt zij, te beginnen van de drukkerij Sansen, midden de Gasthuisstraat. Voor het 'Hotel Skindles' om in de vroegste tijden een moeras te zwichten, maakt zij links een bocht. Dit moet wel de oorzaak zijn van de hedendaagsche breedte hier in de straat en achter het voornoemd hotel, van het bestaan der watering, reeds op eene kaart van Poperinge in de jaren 1500 afgeprent en nu korts na den oorlog gevuld.

De bedoelde Watering liep droog in de Bommelaersbeek.

Boven de herberg 'In Klein Parijs' neemt de Steenen straat weder het midden der Noordstraat, gaat met eene diepte van 1,20 meter de Casselstraat op, om in eenen omgewoelden grond, by O.L. Vrouwekerk te verdwijnen.

Voor de herberg 'het neerhof' op eene diepte van 1,30 meter tref ik haar wederom aan. Zij zinkt voor 'het Molentje' tot 1,50 meter, wordt ondieper en verdwijnt eenige stappen van den 'Keer vanden Ommegang' ongeveer 0,70 meter diep.

Volgende de hoogten en leegten van den grond, rustende op de onaangeroerde eerde is zij gevormd uit rotsblokken en keien hoogstens 20 cm. groot, tusschen deze zandgrond van de streek om te sluiten. Geen kantsteen en om haar te schoren.

Volgens den eerweerden **Heer Vuylsteke**, onderpastor te Westoutre, zijn de rotsblokken diestisch ijzerzandsteen, gemeen in de vroege tijden en dan aan de hoogte van den grond. Zoo kan men het stichten der kerken van Westnieuwkerke, Dranoutre, Westroure, deze twee laatsten in hunnen vooroorlogschen trant hersteld, alsook van den ingang der kerken van Reninghelst en Watou, gebouwen dagteekende der jaren 1000 – 1200, gemakkelijk verstaan. De keien zijn zwart, grijs en alhoewel keigronden te Poperinghe niet ontbreken, zijn zij niet van hier. Om de oude der Steenen straat te bepalen, wend ik mij vooreerst bij mijnen geachten vriend, den heer

Oscar Fiers, archivaris der stad. In al zijne oorkonden, in al zijne boeken geen woord over de besteening van Poperinghe in de ver verleden tijden.

De plattegrond van Vandeventer geeft het zuiden en het westen van Poperinghe in den loop der jaren 1500.

De straten zijn omtrent dezelfde als nu, maar van besteening geen spraak.

Op het 'gezicht van Yper' door Vedastus Duplouch, rekenkundige en koster te Westoutre, in het 'Tooneel der steden van de Vereenighde Nederlanden' door Johan Blaeu, drukker te Amsterdam, in 1649 uitgegeven, vind ik 'De Oude chaussie' gaande naar Poperinghe.

Was deze misschien de voortzetting der Steenen straat, die Poperinghe doorkruist?

Mogelijk wel.

Toevallige werken van zekere diepte kunnen in de toekomst de zaak ophelderen.

Maar wat toch zeker is, dat staat te lezen in een handschrift van den heer Docter Dewulf, luidende, dat van 1679 tot 1684, Lodewijk XIV, koning van Frankrijk, meester van onze streek, door den slag van Noordpeene bij Cassel, den 11 april 1677, eene steenen baan deed leggen, die Poperinghe met Bergen verbond. Wij kennen die ongelijke, rood grijse steenen met ronde koppen, waarop de zwaar geladen wagens bokten en botsten met een gerucht, dat 's nachts kilometers ver kon gehoord worden. Die oneffen kalsijde aan de hoogte van den grond in verband stellen met de keien straat een meter diep ware een oprechte onzin.

Genoeg nu van verdere opzoekingen in boeken of op kaarten.

Ik begeef mij naar de Sint Bertinuskerk. Deze ligt in eenen put van dertig centimeters diep. Herbouwd na brand in 1420 was zij ongetwijfeld gelijkvloers met den omliggenden grond. Nu gaat men binnen met eenen trap omleeg. In de St. Janskerk, gebouwd volgens den trant der jaren 1300, vind ik twee zandsteen en gewijdwatervaten, die in de voorste moerpilaren gemetseld zijn. Veel te leeg zijn zij buiten gebruik, maar beduiden eene verhooging van den vloer van ongeveer dertig centimeters. Uit deze opmerkingen blijkt dat de verhooging van den grond in Poperinghe stad, sedert vijf honderd jaar van hier niet overeenstemt met de diepte der gevonden straat. Deze is dus veel ouder.

Het vinden binst de werken, van eene nietige sscherf eener romeinsche dekpan, op een meter diepte, hoogstens twee meters van bedoelde straat, recht voor den ingang der herberg 'in WestVlaanderen' zal er van de oude nader bepalen.

De geschiedenis immers leert ons, dat de Romeinen, die over twee duizend jaar onze heerschers waren, om hunne veroverde landen met Rome gemakkelijker te verbinden en de opgedaene vruchten naar de steden te drijven, hunne banen besteedden. Voor de streken palende aan de Rijn gebruikten zij keien dienende voor onderste laag. Voor onze streken, volgens, volgens Verschelde in 'les annales de la Societ   d'Emulation de Bruges' gebruikten zij veldsteen en keien.

Eene overlevering meldt ook, dat in deze tijden Cassel met Oudenburg bij Oostende, al Steenvoorde, Poperinghe, Elverdinghe, Merkem, enz. met eenen weg verbonden was. Naar algemeen gedacht was deze weg besteed. De namen van Steenvoorde en Steenstraete op de Ypersche vaart zouden nog de besteeniging herinneren.

Steunende op geschiedenis, opgravingen en oppmerkingen, op den aard: rotsen en keien en de diepte, waar deze te vinden zijn, aarzel ik niet de gevonden steenen straat als een zeldzaam overblijfsel van de Romeinsche 'Steenstrate' die over twee duizend jaar Poperinghe doorsneed te aanschouwen.

Tot zover citeren wij hier onze amateur-historicus Adriaen.

*In latere artikelen kan **Meester Adriaen** ook het bestaan van deze oude steenstraat bewijzen lopende tot in Abele en zo verder richting Steenvoorde.*

Antoon Couttenye schrijft in zijn artikel over de 'Romeinse wegen te Poperinge' – Aan de schreef – 12de jaargang 1982- nr. 2 – het volgende:

Hoe echter de Steenstraete Poperinge verliet is ook de kapitale vraag die 'meester' Adriaen zich stelt. Hij onderzoekt vruchteloos zes kilometer van de Elverdingseweg zich steunend, primo op de overlevering als zou de bewuste weg via Elverdinge voeren naar het gehucht 'Steenstrate'. Over het verdere verloop van dit diverticulum vanuit het gehucht Steenstraete bestaan er weerom geen twijfels.

Maar bewijzen dat er een Steenstraat zou gelopen hebben van Poperinge naar Elverdinge, zijn niet te vinden, zo concludeert Couttenye.

Hij haalt dan een reeks argumenten aan, om te bewijzen dat het circuit van de Steenstraat, een bocht maakte, en van de huidige Gasthuistraat, de Pottestraat indraaide, en zo richting Pezelstraat en Woestense Weg liep. Vanuit Woesten kan de straat dan richting Steenstrate gelopen hebben.

Hij stelt daarbij ook: De weg van Cassel over Poperinge naar Woesten is praktisch recht ende kleine afwijkingen vinden hun oorsprong in natuurlijke omstandigheden.

En dan stelt hij zich de vraag: Wat nu met de weg gevonden tussen Pottestraat en de vroegere drukkerij Sansen?

Hij geeft hierbij de volgende hypothese:

Een eerste probleem stelt zich bij het plotseling verdwijnen van alle sporen zo dicht bij de Grote Markt en de Sint Bertinuskerk. Misschien doet zich hier een analoog verschijnsel voor als in de omgeving van de O.L.Vrouwekerk, waar eveneens plotseling alle sporen van de heirweg verdwijnen om verder terug op te duiken.

Bij de bouw van de gotische kerken werd een aarden talud aangelegd waarlangs de zware bouwstenen voor toren en gewelven naar boven werden getransporteerd. De bouw en later het afvoeren van dit talud kan verstorend gewerkt hebben op de toen nog bij de oppervlakte gelegen Romeinse weg.

En iets verder stelt hij:

Vormt het misschien de verbindingsweg tussen het diverticulum naar Ardenburg en een Romeins villa gelegen bij de Vleterbeek waarrond later het door Karel de kale in kaart gebrachte Purpuringahem is gegroeid?

Deze laatste hypothese lijkt mij de juiste te zijn. Het lijkt mij dat de Romeinse Weg, feilloos aansluit op de 'Ieperdam' leidende naar de Ieperdamkouter of naar Pamele, misschien wel het oudste bewoonde deel van het huidige Poperinge.

Dat de Steenstraat voor de O.L.Vrouwekerk niet te vinden is, gezien de omgewoelde grond, met de bouw van de kerk en de bouw van O.L. Vrouwparochie, lijkt mij ook juist.

Het lijkt mij ten andere ook 'normaal' dat men de ijzerertsbrokken zal gebruikt hebben als fundament voor de kerk en of het fundament van de huizen die men in de huidige Casselstraat bouwde.

*Bij de opgravingen en het archeologisch onderzoek dat onlangs gebeurd is op het 'Onze Lieve Vrouwekerkhof' waar een nieuwe wijk gepland is, kwamen ook nog enkele zware **ijzerzandstenen** te voorschijn.*

Het Onze Lieve Vrouwekerkhof werd eertijds onder andere gebruikt om leem uit te delven tot het belemen van de huizen in de Casselstraat.

In één van die aangevulde greppels vond men deze ijzerertsstenen; stille getuigen van eertijds de Romeinse Weg?

*In het basisrapport van de Archeologische opgraving Poperinge Grote Markt¹ vermeldt men dat er bij een onderzoek uitgevoerd door **Marc Dewilde** in 14988 ter hoogte van het huisnummer 148 in de **Gasthuisstraat** resten teruggevonden werden van een wegdek. Dit wegdek bestond voornamelijk uit rivierkeien en brokken ijzerzandsteen. Tussen de keien en steenbrokken bevond zich ook schervenmateriaal dat te dateren was in de Romeins periode. Deze vondsten waren de eerste archeologische gegevens die de hypothese van een Romeins weg (Cassel – Aardenburg) door het Poperinge centrum konden bevestigen.*

Bij de opgravingen op de markt² vond men ook nog een scherf Terra Sigillata³ die echter werd teruggevonden in een vol middeleeuws spoor.

Het ging met zekerheid om een scherf van een kom met standring, vermoedelijk te dateren in de 2de tot de 4de eeuw omdat het slechts 1 scherf betrof, kon deze toebehoren aan een reeks van verschillende Dragendorftypes die niet nader kunnen bepaald worden.

¹ Basisrapport – Archeologische opgraving Popeirnge Grote markt – Trommelmans Raf, Bracke Maarten, Wyna Gwendy – Monument Vandekerckhove – rapport 2014/24

² Idem

³ Terra sigillata = (Latijn voor gestempeld aardewerk) is de eigentijdse, sinds het begin van de 19e eeuw gebruikelijke benaming voor een fraai soort gebruiksvoorwerpen uit aardewerk, dat in de Romeinse keizertijd algemeen in omloop was. ==Technieken== Romeinse terra sigillata Kenmerkend voor het vaatwerk in terra sigillata is de rode of roodbruine klei...

Figuur 31: Fragment *terra sigillata* uit S151b, S152, S152b en S153.

Uit de Saksische tijd

De Romeinse periode start in onze streek omstreeks 50 voor Christus. Onze regio lag in de Civitas Menapiorum. Grotere Romeinse centra in de wijde omgeving waren **Cassel en Wervik**.

Daartussen lagen vermoedelijk nog kleinere Romeinse nederzettingen waaronder we waarschijnlijk Poperinge mogen rekenen.

Op de site **tussen de Bommelaarsbeek en de Casselstraat** werden er twee grote brandrestengraven gevonden. Restanten van uitgedoofde balken toont aan dat het crematieritueel boven deze kuil plaatsvond. De vondsten uit dit graf tonen meteen aan wat de dode werd meegegeven op de brandstapel als offers. Naast het gebruikelijk aardewerk, waaronder een mooie jachtbeker, zijn ook minstens twee munten en verschillende nagels bewaard.

Verder zijn bij de opgravingen op de Sappenleen twee Gallo-Romeinse erven herkend geworden. (Gallo-Romeinse bewoning te Poperinge, Sappenleen (Gem.

Poperinge, W-VI) Floris Beke, Peter Hazen, Dimitri Teetaert & Louise Ryckebusch- Signa 3 – 2014)

Uit dit verslag nemen we het besluit over:

Besluit

Op het projectgebied is een Romeinse bewoning aanwezig gedurende de eerste drie eeuwen van onze jaartelling. Twee Romeinse erven zijn herkend binnen het onderzoeksgebied. De opgravingsresultaten geven een beeld hoe woonhuizen hersteld worden of vervangen worden (Erf 1). Tijdens de opgravingcampagne is vrijwel het gehele begrensde erf (Erf 2) met een oppervlakte van 1,3 ha vlakdekkend opgegraven.

Hierdoor bekomt men een beeld van welke structuren er zich (met uitzondering van de woongebouwen) op het Romeins erf bevinden en hoe deze zijn ingeplant.

Proefsleuvenonderzoek en opgravingen in de directe omgeving van deze besproken erven tonen aan dat de Gallo-Romeinse occupatie zich verder uitstrekt in Poperinge. Ten noordoosten (op 250 m) van de hierboven besproken crematiegraven bevindt zich een poel die uit de 1ste eeuw n. Chr. dateert. Naast de poel zijn nog twee crematiegraven aangetroffen. In

oostelijke richting (>1 km) werd tijdens een opgraving een Romeins erfgreppelsysteem en een crematiegraf aangetroffen. Ook in zuidwestelijke richting (+/- 400 m) werd tijdens een proefsleuvenonderzoek een Romeins crematiegraf waargenomen. Het projectgebied blijft ook na de Romeinse periode in gebruik. Tijdens de opgravingscampagne zijn er naast de Romeinse bewoning immers ook minstens twee Karolingische erven en een vol-middeleeuwse boerderij aangetroffen.

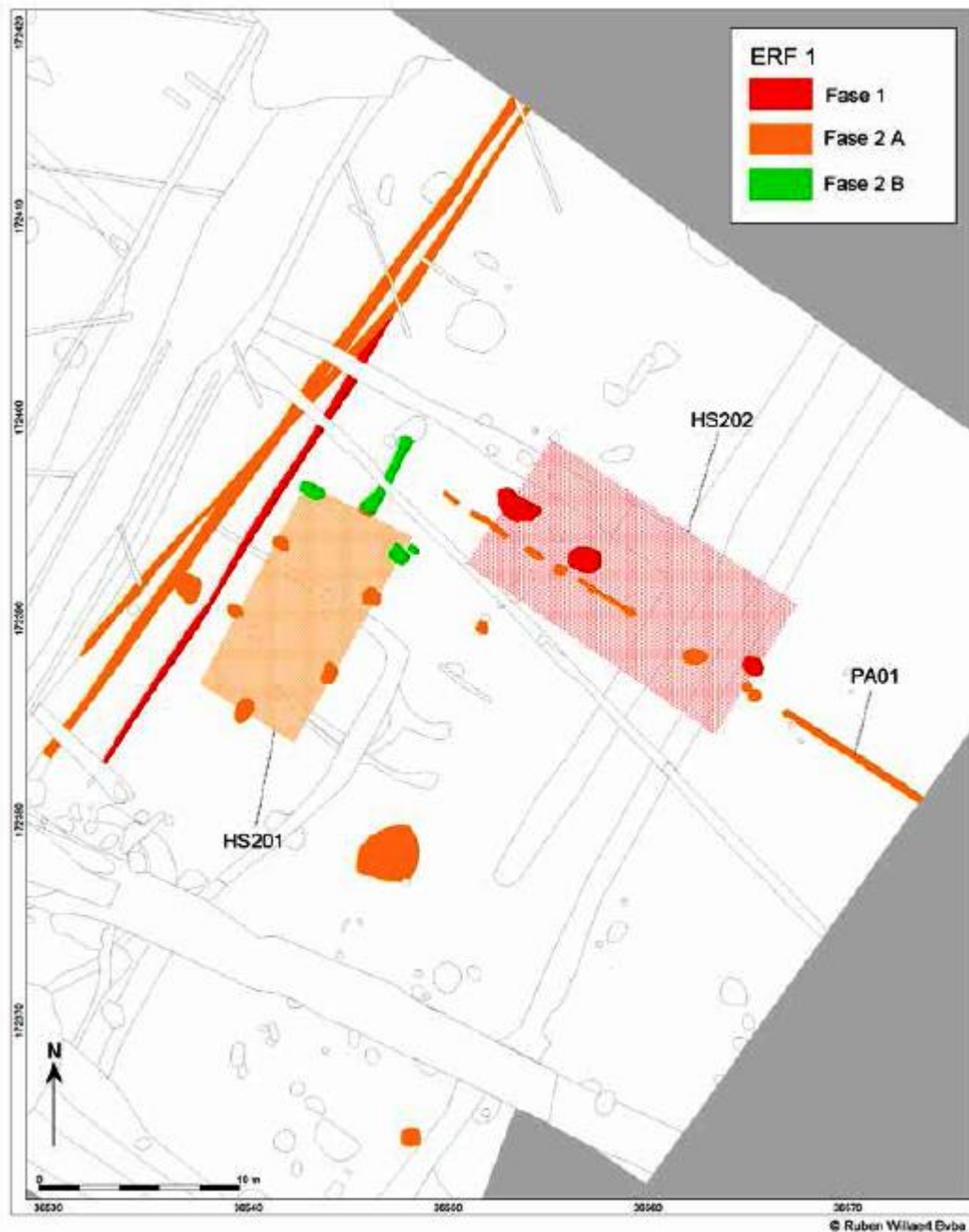
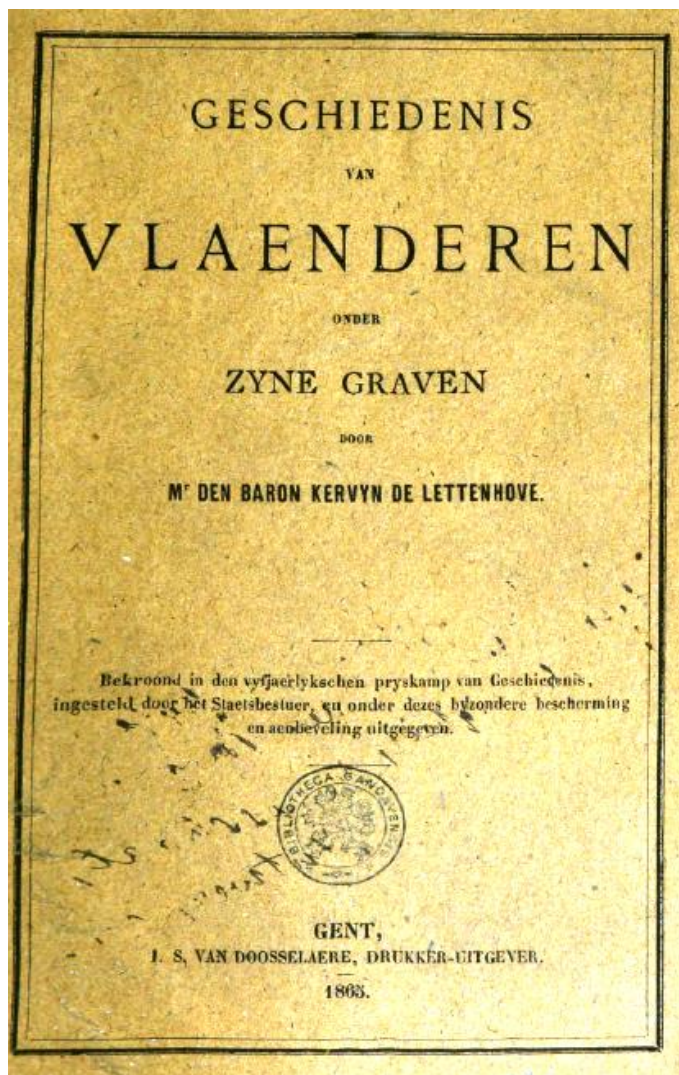

Fig. 2. Erf 1 met aanduiding van de fasering.

Deze voorgaande Gallo-Romeinse hoeve is recent in 2012 opgegraven en het zal ook niet de laatste Romeinse vindplaats in de streek blijven. Heel wat jaren geleden vond Meester Adriaen reeds de 'Steenstraat' in Poperinge.

Tot daar het verslag – alleen moeten we ons de vraag stellen – of deze hoeve wel Romeins was - of was ze Saksich?

Jaar 200 – De Saksen

*Eén van de betere geschiedenisvertellers is de baron **Kervyn de Lettenhove** die in 1865 zijn ‘Geschiedenis van Vlaenderen onder zyne graven’ publiceerde.*

Het boek is te vinden op internet onder :

<https://books.google.be/books?id=1vhBAAAcAAJ&printsec=frontcover&q=Geschiedenis+van+Vlaenderen+onder+zyne+graven%E2%80%99&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwj9Kus1uXgAhWGbFAKHyo2BcAQ6AEIKDAA#v=onepage&q=Geschiedenis%20van%20Vlaenderen%20onder%20zyne%20graven%E2%80%99&f=false>

De Lettenhove gaf een aparte betekenis aan de naam ‘Vlaming’.

De term ‘**Vlaming**’ komt volgens De Lettenhove uit het Sakssich – Flīan - flean, — vluchten, vlieden, wyken ; Fleanor-land, — vandaar dat ‘Vlaming’ zoveel als ‘vluchteling’ of ‘banneling’ betekent.

De Lettenhove schrijft over de Saksen het volgende:

Nauwelyks waren er eenige wegen voor den togt der romeinsche heirscharen in het midden der wouden en dermodderpoelen aengelegd geworden; nauwelyks waren er eenige kasteelen gebouwd ter bescherming dezer heirbanen; of by den eersten inval der Noordervolken werden deze burgten verlaten en de kusten bleven open voor de ontschepping dezer koene **zeevaerders**, die uit de Scandinavische kreen gekomen en zich in de orkanen schenen te verlustigen.

Terwyl de Franken den Rhyt overschreden en naer Taxandria togen, verwoestten **de Saksers** het zeegewest ten noorden van Galliën gelegen. In de noorderstreken, waer een killige onvruchtbare grond in de noodwendigheden niet voorzag der talryke bevolkingen , die er zich vermenigvuldigden, was het een oud gebruik, een deel der jongelingschap te dwingen het vaderland te verlaten, ten einde zy zich gewapenderhand door het overwinningsregt in andere landen zou vestigen.

Van tyd tot tyd werd hun deze ballingschap opgelegd en de moedigste en sterkste mannen bleven er bywylen niet door gespaerd.

Het is een spel voor den Saksischen zeeroover, zegt een dichter der Ve eeuw, de Bretonsche zee te doorkruisen en met zyne uit dierenvelen vervaerdigde schuit, de blauwe golven te doorklieven.

Zoovele roeijers, zoovele zeeschuimers; allen gebieden en gehoorzamen, onderwyzen en leeren tevens de roofkunst. Deze vyanden zyn schrikkelyker dan al de andere.

Wanneer gy ze niet verwacht, vallen ze u aen; wanneer ge strydvaerdig zyt, ontsnappen ze, zy overweldigen diegenen, welke zy verrassen en spotten met hen, die wederstand hieden.

Indien zy u vervolgen, dan bereiken ze u; indien zy vlugten dan ontwyken ze uwe slagen.

De schipbreuken verstrekken hun tot lessen; en in het midden der gevaren der bruischende golven en der klippen vinden zy hun bchagen.

De kaart van de Sakssiche kust is overgenomen van:

<https://noviomagus.info/saksen.htm>

Weldra vestigden zich de Saksers aen den zeekant, welken men in de laetste tyden des Romeinschen ryks, ter hunner oorzake, **de littus saxonieum** noemde; maer in hunne tael hieten zy zich de Viamingen, dat wil zeggen ballingen, en zy gaven den grond, dien zy tot verblyf gekozen hadden, den naem van Vlaenderland. De namen Vlaenderland en Vlamingen beduiden dus de streek waer de vrybuiters, door de verovering, eene have voor hunne schepen, en een vaderland voor hunne nakomelingschap wonnen.

De Saksen, aldus genoemd naer de lange messen, **Scarmsaksen**, waermede zy gewapend waren, werden als een trotsch en wreed volk aenzien; maer de ruwheid hunner zeden verbande de schandelyke neigingen ende verdorvenheid.

Zy beminden, gelyk al de Noordsche volksstammen, de vryheid meer dan het leven, zy hadden eenen afschrik der slaverny.

Zy verfoeiden niet minder de rust en de vadsigheid, en terwyl de arbeid in de romeinsche samenleving als het aendeel der knechtschap beschouwd werd, was de **Saksische Karl** of Kerel — zoo noemde men de vrye mannen — **stryder gedurende den oorlog en landbouwer in vrede**tyd.

De hand, die het zwaerd zwaait, dit vernielingstuig, vereert zich meer met den ploeg te leiden, die wel de aerde openscheurt, doch om ze vruchtbaerder te maken.

Wanneer men in het midden dezer volksstammen dringt, dan ontwaert men er ook eene treffende broederlykheid, die zich doorgemeenzame gevaren en beproevingen versterkt heeft. Op de vlaendersche kusten, zoo als aen de oevers der scandinavische stroomen, zag men ongetwyfeld de Vlamingen zich bestendig vereenigen om in de algemeene schatkist

den penning te storten ter verzachting hunner broeders ellenden en ongelukken : van daer den naem **Gilde**, die deze vereenigingen droegen.

Hunne **gastmalen** waren onstuimig als degenen der Germanen, door Tacitus beschreven; met de Scarm-Saks en Thor's hamer gewapend lieten zy de breede drinkschalen in het ronde gaen, zy noemden deze bekens **minne** en somwylen gaven zy ook dien naem aen hunne

vergaderingen. De eerste beker werd **ter eere van Odin** geledigd, opdat men den zegepraël zou behalen, dan dronk men den tweede om zich der braven – *de helden* - te herinneren, die al strydende gesneuveld waren.

In deze plegtige byeenkomsten beraedslaegde men ook over de gewichtigste vraegpunten en men verkoos er de hoofden der Gilde, die met de oppermagt bekleed werden.

Al de dischgenoten verbonden zich jegens elkander door denzelfden eed, en beloofden elkander wederzydschen onderstand.

Nogtans, indien tusschen deze stammen, zoo nauw vereenigd tegen de uitheemsche gevaren, een twist uitbrak, dan was hy byna altoos bloedig en de vyandlykheden zetteden zich voort van geslacht tot geslacht.

Vochten zy met elkander in hunne binnenlandsche oneenigheden man tegen man, gezin tegen gezin, dit was omdat de wraek in hunne oogen de eeredienst der kinderlyke Heiden scheen; eerbiedigden zy den zegepraël der woeste magt en verlangden zy er naer, dit was omdat zy den moed als de verhevenste deugd aenschouwden , als eene gave der

goden, als een teeken hunner bescherming.

